

Elintarvikeviennin osaaminen kasvuun

1.9.2019 - 30.9.2021

Loppuraportti

(Kuva: iStock)

Kaakkois-Suomen Ammattikorkeakoulu Oy
Haaga-Helia Ammattikorkeakoulu Oy
Oulun Ammattikorkeakoulu Oy
Lapin Ammattikorkeakoulu Oy

Maa- ja metsätalousministeriö

Sisällys

1 Johdanto	3
2 Hankkeen toimenpiteet	4
2.1 Koulutusten suunnittelu ja kehittäminen, hallinnointi ja raportointi sekä viestintä ja markkinointi	4
2.1.1 Koulutusten suunnittelu ja kehittäminen.....	4
2.1.2 Hallinnointi ja raportointi.....	6
2.1.3 Viestintä ja markkinointi	7
2.2 Koulutusten toteutus	10
2.2.1 Osallistujat.....	10
2.2.2 Kouluttajat.....	11
2.2.3 Opintojen suorittaminen ja arviointi.....	13
3 Hankkeen jälkeen.....	14
3.1 Kohti pysyvää koulutusta.....	14
3.2 Elintarvikevienninverkosto.....	14
Lopuksi	16
Lähteet	17

LIITTEET

1. Elintarvikeviennin aakkoset -loppujulkaisu
2. Elintarvikeviennin osaamiskoulutus -esite
3. Hankejulistite
4. Videokirjasto
5. Opinto-opas
6. Arviointikriteerit
7. Opintosuunnitelma: Suomalaiset elintarvikkeet maailmalle

1 Johdanto

Suomen elintarvikealan tuotannosta vain noin 15 prosenttia menee vientiin. Yhtenä syynä elintarvikealan vaatimattomaan vientiin pidetään kansainvälisen myynti- ja markkinointiosaamisen puutetta (Mäkelä 2017). Kotimarkkinavoittoisen elintarvikealan viennin arvo on tavoitteena kaksinkertaistaa vuoteen 2025 mennessä (Business Finland/Food from Finland 2019; Hyrylä 2019). Tähän tavoitteeseen pääsemiseksi alalle tarvitaan lisää osaamista, ja sen houkuttelevuutta on lisättävä, jotta koulutukseen hakeutuisi enemmän tulevia alan toimijoita. (Mäkelä 2017, 20–21.)

Elintarvikeviennin kasvattaminen on tärkeää koko Suomelle. Se ei lisää pelkästään vientituloja, vaan sen avulla voidaan kehittää koko ruokaketjun kilpailukykyä sekä turvata maatalouden ja elintarviketeollisuuden toimintaedellytykset (Mäkelä 2017). Suomessa tehdään korkealuokkaista tuotekehitystä ja elintarvikeviennin mahdollisuus on nimenomaan innovatiivisissa lisäarvotuotteissa (Jansik 2018). Nykyiset elintarviketrendit suosivat puhtaista raaka-aineista tuotettuja turvallisia ja terveellisiä elintarvikkeita – juuri sellaisia tuotteita, joita Suomessa kasvatetaan ja kehitetään (Jansik 2015; Wrang 2019).

Elintarvikkeiden erikoistuotemarkkinat ovat haastava alue erityisesti vientitoimintojen suhteen. Niille tähtäävän yrityksen on hallittava laaja-alaisesti kohdemaan markkinoihin, sen jakelukanaviin ja lainsäädäntöön liittyvät kysymykset. Elintarvikkeiden vientiprosessissa on eri vaiheita ja osa-alueita, joissa tarvitaan moninaista osaamista.

Tähän osaamisen kehittämistarpeeseen pyrittiin vastaamaan Maa- ja metsätalousministeriön osarahoittamassa ELOA – Elintarvikeviennin osaaminen kasvuun -hankkeessa (2019–2021), jonka toteuttivat Kaakkois-Suomen ammattikorkeakoulu, Haaga-Helia ammattikoreakoulu, Oulun ammattikorkeakoulu ja Lapin ammattikorkeakoulu. Hankkeessa suunniteltiin ja toteutettiin kaksi 30 opintopisteen laajuista elintarvikeviennin koulutuspilottia.

2 Hankkeen toimenpiteet

ELOA-hanke vastasi elinkeinoelämän esille tuomaan kehittämistarpeeseen tavoitteenaan pilotoida elintarvikealan erityistarpeisiin suunnattua vientikoulutusta. Hankkeessa pyrittiin lisäämään vientiosaajia tarjoamalla koulutusta jo opiskeluvaiheessa oleville, juuri valmistuneille ja alan vaihtajille. Hankkeen toimenpiteiden suunnittelun ja valmistelun pohjana oli ELVI – Elintarvikeviennin Osaaja -hanke (2017-2019).

ELOA-hankkeen toimenpiteet muodostuvat seuraavista kokonaisuuksista:

Työpaketti 1: Koulutusten suunnittelu ja kehittäminen, hallinnointi ja raportointi sekä viestintä ja markkinointi

Työpaketti 2: Koulutusten toteutus

Hankkeen toimenpiteiden toteutuksessa korostui valtakunnallisuus, sillä toteuttaja-ammattikorkeakoulut ovat eri puolilta Suomea.

2.1 Koulutusten suunnittelu ja kehittäminen, hallinnointi ja raportointi sekä viestintä ja markkinointi

2.1.1 Koulutusten suunnittelu ja kehittäminen

ELOA-hankkeen koulutuksia lähdettiin suunnittelemaan sitä edeltäneen ELVI-hankkeen koulutusrunгон pohjalle. ELVI:ssä saatuja osallistujapalautteita ja kokemuksia hyödynnettiin koulutuksen sisältöjen hahmottelemisessa ja rakentamisessa. Koulutuksien sisältö suunniteltiin yhteistyössä hankkeen ohjausryhmän kanssa ja sen kouluttajat hyväksyttiin hankkeen ohjausryhmällä.

Koulutuksen tavoitteena oli kouluttaa uusia vientiosaajia elintarvikealalle, tutustuttaa alan vientiprosessiin ja verkostoihin sekä tarjota kattavat perustiedot elintarvikealan yrityksessä toimimiseen. Sisältöteemoiksi valikoituvat tulevaisuuden ennakointi, perustietoa elintarvikealasta, liiketoiminnan perusteita, vientitoiminnan suunnittelu, henkilökohtainen myyntiosaaminen, asiakaslähtöinen tuotteistaminen, kohdemarkkinoiden tuntemus, kansainvälinen vientimarkkinointi, sopimusoikeus ja logistiikka. Teemoista muodostettiin yhteensä kuusi opintomodulia, jotka käsittivät kaksi koulutuspäivää. Laajuudeltaan kokonaisuus oli 30 opintopistettä (Taulukko 1).

Taulukko 1. Elintarvikeviennin osaamiskoulutus (30 op) sisälsi kuusi moduulia, joiden sisältöteemat käsittelivät kattavasti elintarvikeviennin eri osa-alueita.

Elintarvikeviennin osaamiskoulutus (30 op) Opintomodulit	Opintomodulin koulutuspäivät	
	Päivä 1 sisältöteemat	Päivä 2 sisältöteemat
1. Tulevaisuuden ennakointi. Perustietoa elintarvikealasta.	Tulevaisuuden ennakointi - Yritysennakointi – miten yrityksen tulevaisuutta voi ohjata? - Yritysennakoinnin keinot ja menetelmät toiminnan kehittämisessä ja johtamisessa - Ennakointimenetelmät strategiatyössä:	Elintarvikealan perusteet - Elintarvikeala ja –teollisuus - Elintarvikeyrityksen perustaminen – elintarvikelainsäädännön vaatimukset

Elintarvikeviennin osaaminen kasvuun -hankkeen

	megatrendit, missio, visio, strategiset tavoitteet	
2. Liiketoiminnan perusteita. Vientitoiminnan suunnittelu.	<p>Liiketoiminnan perusteita</p> <ul style="list-style-type: none"> - Toimintaympäristö - Markkina- ja kilpailija-analysit - Brändit - Markkinoiden segmentointi - Maantieteellinen asema - Ostovoima, ostotottumukset, asiakkaiden toimintatavat ja tarpeet 	<p>Vientitoiminnot</p> <ul style="list-style-type: none"> - Kansainvälistymisen lähtökohdat ja tarpeet - Arvot, asenteet, kasvu- ja kansainvälistymistavoitteet, strateginen käyttäytyminen - Kansainvälistymisen muodot, johtaminen, yhteistyö ja verkostot - Hinnoittelu - Kustannustehokkuus - Taloudellisten riskien hallinta - Budjetointi - Rahoitusinstrumentit
3. Henkilökohtainen myyntiosaaminen.	<p>Henkilökohtainen myyntiosaaminen</p> <ul style="list-style-type: none"> - Monimuotoinen ostaja - Myyntiajattelu, myyntiosaaminen ja asenne - Käytännön kohtaamistaidot (DISC) 	<p>Henkilökohtainen myyntiosaaminen</p> <ul style="list-style-type: none"> - Myyntiprosessi: prospektointi ja kontaktointi - Tavoitteellisen kohtaamisen osatekijät
4. Asiakslähtöinen tuotteistaminen. Kohdemarkkinoiden tuntemus.	<p>Asiakslähtöinen tuotteistaminen</p> <ul style="list-style-type: none"> - Asiakslähtöisen tuotteistamisen avainkäsitteet ja osa-alueet - Asiakslähtöinen tuotekehitys: asiakstarpeet, merkitys ja arvolutaus asiakkaalle, toteutettuja tuotteistamisimerkkejä - Pakkauksen merkitys tuotekokonaisuudessa: tuotepakkaus, visuaalinen ilme, pakkausmateriaalit, kuljetuspakkaukset, verkkokauppapakkaukset 	<p>Kohdemarkkinoiden tuntemus</p> <ul style="list-style-type: none"> - Markkinatutkimukset ja -selvitykset, kulttuurit ja kuluttajatottumukset: kotimaan vs. ulkomainen kuluttaja - Elintarvikealaan ja vientiin liittyvän tarpeellisen tiedon hankinta kansainvälisistä tutkimuslaitoksista ja tiedon analysointi - Vientiilikeitoimintaan liittyvät riskit ja niiden hallinta - Verkosto- ja sidosryhmäosaaminen
5. Kansainvälinen vientimarkkinointi. Digitaalinen markkinointi.	<p>Kansainvälinen vientimarkkinointi</p> <ul style="list-style-type: none"> - Markkinointiviestinnän suunnittelu ja toteutus (ml. segmentointi, tavoitteet, viestin suunnittelu yms.) - Markkinointikanavat - Markkinoinnin budjetointi - Jakelutiet markkinoinnin kannalta - Myynnin tukimateriaalit - Messumarkkinointi 	<p>Digitaalinen markkinointi</p> <ul style="list-style-type: none"> - Digitaalisen markkinoinnin perusteet
6. Sopimusoikeus. Logistiikka.	<p>Sopimusoikeus</p> <ul style="list-style-type: none"> - Sopimukset: vienti-, jakelu-, edustus- ja maahantuontisopimukset - Laskutusjärjestelmät - Viennin riskit ja niiden hallinta 	<p>Logistiikka</p> <ul style="list-style-type: none"> - Tullaus - Huolinta - Jakelukanavat ja -vaihtoehdot - Kuljetus ja varastointi

Pakolliset moduulit muodostivat 21 opintopisteen laajuisen kokonaisuuden. Elintarvikeviennin osaamiskoulutuksen 30 opintopisteen kokonaisuuden hyväksytysti suorittaminen edellytti, että opiskelija

- A) Osallistuu aktiivisesti koulutukseen ja kirjoittaa sen sisältöteemoista ja oman osaamisen kehittymisestä oppimispäiväkirjan (21 op).
- B) Tekee itse hankkimalleen elintarvikealan yritykselle jonkin moduulin teemoja soveltavan suunnitelman, kartoituksen, oppaan tms. raportin, joka vastaa case- yrityksen vientiin (tai suunnitelmissa olevaan vientiin) liittyvään tarpeeseen (3 op).

- C) Tekee videokirjastoon liittyvät tehtävät (teemoina vientivalmennukset, kohdemaat, vientiesimerkit) (3 op).
- D) Tekee opiskelijakohtaisia, alaan liittyviä opintoja tai tehtäviä (esim. osallistuminen alan tapahtumiin ja niistä raportointi) (3 op).

Koulutuspilottien aikana kerättiin niiden yksittäisistä moduuleista jatkuvasti palautetta. Palautteisiin pyrittiin reagoimaan ja kehittämään koulutuksia mahdollisuuksien mukaan matkan varrella. Sisältöteemat ja kouluttajat saivat kiitettävää palautetta. Myös heti ensimmäisen pilottikoulutuksen ensimmäisen moduulin jälkeen etäkoulutukseksi muutettu toteutus sai kannustavaa ja kiitettävää palautetta.

Pilottikoulutusten päätöspäivissä opiskelijat pääsivät arviomaan koko koulutuskokonaisuutta. Appreciative Inquiry (AI) -menetelmällä toteutetussa palauteskustelussa opiskelijat arvioivat, mikä koulutuksessa onnistui ja miten sitä voisi vielä kehittää. Koulutussisällöt arvioitiin onnistuneiksi ja varsinaisen sisällön lisäksi koulutuksen aikana syntyneet kontaktit koettiin tärkeäksi koulutuksen anniksi. Parannusehdotuksia esitettiin koulutuksen tehtäviin ja niiden ohjaukseen liittyen. Palautteissa toivottiin myös lisää verkostoitumista sekä tietoa alan tapahtumista ja työmahdollisuuksista (tarkempi katsaus AI-kyselyn tuloksiin ja opiskelijapalautteisiin, katso liite 1).

Ensimmäisen koulutuksen moduulien opiskelijapalautteen ja AI-kyselyn perusteella tehtiin seuraavia muutoksia toiseen koulutuspilottiin:

- Lisättiin koulutuspäivien interaktiivisuutta ja tarjottiin lisää verkostoitumismahdollisuuksia
- Tarjottiin säännöllistä opintojen ohjausta (ohjaussessio kerran kuussa, kontaktihenkilö)
- Koottiin vapaavalintaisiin vaihtoehtoisia tapahtumia ja tehtäviä opintomäärän suorittamiseen
- Järjestettiin alan rekrytointia koskeva erillinen webinaari
- Hankittiin lisää ulkomaalaisia asiantuntijoita videokirjastoon
- Portautettiin tehtävien deadlineja

2.1.2 Hallinnointi ja raportointi

Ensimmäisen hankevuoden (1.9.2019-31.8.2020) ennakkomaksatukset myönnettiin 29.10.2019 ja 18.6.2020 (kummatkin maksatukset 40 % hankevuodelle myönnetystä avustuksesta). Toisen hankevuoden (1.9.2020-30.9.2021) maksatukset myönnettiin 8.2.2021 ja 17.2.2021. Toisen vuoden ensimmäisen maksatuksen yhteydessä tasattiin ensimmäisenä hankevuonna liikaa maksettua avustusta, mikä oli aiheutunut budjettimuutosten myötä. Maksatushakemusten yhteydessä rahoittajalle toimitettiin raportit maksatuskauden aikana toteutetuista toimenpiteistä.

Muutoshakemuksille tuli tarve hankkeen aikana puhjenneen koronapandemian takia. Suuret muutokset toimintaympäristössä vaikuttivat huomattavasti hankkeen yleiskustannuksiin. Etenkin lähitoteutuksiksi suunniteltujen koulutusten vaihtuminen etätoteutuksiksi vaikutti matkakuluihin, kun hankkeen työntekijöiden ja kouluttajien matkustaminen lähipäiviin Helsinkiin ja Rovaniemelle ei ollut tarpeellista. Muutoshakemuksia tehtiin yhteensä neljä.

- 1. muutoshakemus 10.6.2020: Uudessa budjetissa tehtiin muutoksia palkka- ja matkakustannuksiin käyttämättömien resurssien takia.

- 2. muutoshakemus 6.10.2020: Uudessa budjetissa 1. hankevuoden käyttämättä jääneet palkkaresurssit ja yleiskustannukset siirrettiin hankkeen toiselle vuodelle.
- 3. muutoshakemus 29.3.21: Uudessa budjetissa 2. hankevuoden kustannukset arvioitiin uudelleen ja päivitettiin hankkeen toteutuksen tarpeiden mukaisesti.
- 4. muutoshakemus 21.6.2021: Hankkeelle haettiin kahden kuukauden jatkoaikaa pysyvän koulutuksen ja hankkeen loppujulkaisun työstämiseen.

Muutoshakemukset eivät vaikuttaneet hankkeen tavoitteisiin, mutta toimenpiteitä koskien jouduttiin tekemään paljon uudelleensuunnittelua ja hienosäätöä. Etänä toteuttavat koulutukset vaativat tarkempaa suunnittelua kouluttajien kanssa, sekä opiskelijat tarvitsivat enemmän ohjausta. Koulutusten suunnittelutyöhön ja niiden läpiviemiseen kului näin enemmän työaikaa ja resursseja.

Hankkeen työryhmä raportoi toimenpiteiden etenemisestä ohjausryhmälle noin viiden kuukauden välein järjestetyissä ohjausryhmän kokouksissa. Ohjausryhmän kokouksia järjestettiin hankkeen aikana yhteensä kuusi (8.11.2019, 10.3.2020, 8.9.2020, 19.1.2021, 11.5.2021 ja 1.9.2021).

Koulutuspilottien sisältö ja kouluttajat hyväksyttiin ohjausryhmällä ja pilottien etenemisestä, niiden opiskelijapalautteista ja tuloksista raportoitiin jatkuvasti. Viimeisessä ohjausryhmän kokouksessa esiteltiin hankkeen kohderyhmälle tehty vaikuttavuuskysely sekä hankkeen jälkeiset suunnitelmat elintarvikeviennin koulutusta koskien. Koulutuspilottien pohjalta on suunnitteilla järjestää elintarvikeviennin perusteita käsittelevä pysyvä koulutus, mikä sai ohjausryhmältä kannatusta ja kannustusta.

2.1.3 Viestintä ja markkinointi

Hankkeen aikana tuotettiin erilaisia materiaaleja ja sisältöjä viestintä- ja markkinointitarkoituksiin. Viestinnän toteuttamisesta huolehtivat hankkeessa mukana olevien ammattikorkeakoulujen hanketoimijat. Hankkeen kohderyhmät koostuivat useista ryhmistä:

- hankkeessa mukana olevat ammattikorkeakoulut
- koulutusten potentiaaliset osallistujat
- koulutusten osallistujat
- elintarvikealan yritykset
- vienninedistämisorganisaatiot
- muut koulutusorganisaatiot
- kotimaiset ja ulkomaiset vientiliiketoiminnan ja -myynnin asiantuntijat
- MMM, Ruokavirasto
- valtakunnalliset ja alueelliset elintarvikealan TKI-toimijat ja neuvontajärjestöt

Hankkeelle ja siinä toteutettaville koulutuksille luotiin yhtenäinen visuaalinen ilme, jota hyödynnettiin kaikessa viestinnässä ja markkinoinnissa. Hankkeen näkyvyyttä pyrittiin edistämään eri viestintäkanavissa:

- verkkosivu: <https://www.xamk.fi/tutkimus-ja-kehitys/elo-elintarvikeviennin-osaaminen-kasvuun/>
- sähköposti
- blogit
- sosiaalinen media (Facebook, Youtube, LinkedIn)

Elintarvikeviennin osaaminen kasvuun -hankkeen

- artikkelit ja julkaisut
- mediatiedotteet: valtakunnallinen ja paikallinen media
- elintarvikealan tapahtumat
- esitteet ja julisteet (katso liitteet 2 ja 3)

Hankkeessa tuotettiin useita pilottikoulutuksiin liittyviä blogikirjoituksia ja artikkeleita. Blogien tarkoituksena oli viestiä hankkeen toimenpiteistä, sekä markkinoida koulutuksia laajalle yleisölle. Artikkelien tarkoitus oli viestiä hankkeen toimenpiteistä ammatti- ja kehitysyhteisölle.

Hankkeen tulokset, siinä saadut kokemukset ja parhaat käytännöt koottiin hankkeen loppujulkaisuun Elintarvikeviennin aakkoset (katso liite 1). Julkaisun on tarkoitus toimia myös hankkeen kokemusten pohjalta suunnitteilla olevan pysyvän elintarvikeviennin koulutuksen käsikirjana.

Lisäksi, hankkeen ensimmäisen pilottikoulutuksen alkamisesta sekä hankkeen päättymisestä ja pysyvän koulutuksen suunnitelmista laadittiin mediatiedotteet. Kaiken kaikkiaan hankkeessa tuotettiin neljätoista eri muotoista viestintämateriaalia – kuusi blogia, viisi artikkelia, yksi julkaisu ja kaksi tiedotetta (Taulukko 2).

Taulukko 2. Elintarvikeviennin osaaminen kasvuun -hankkeessa tuotetut viestintämateriaalit.

Materiaalin tyyppi	Julkaisun nimi	Julkaistu	Saatavilla
Tiedote	Elintarvikeala tarvitsee viennin ammattilaisia – neljän ammattikorkeakoulun yhteistyössä toteuttama koulutus vastaa osaajapulaan	12.3.2020	https://www.xamk.fi/tiedotteet/elintarvikeala-tarvitsee-viennin-ammattilaisia-neljan-ammattikorkeakoulun-yhteistyossa-toteuttama-koulutus-vastaa-osaajapulaan/
Artikkeli: Skootteri	Elintarvikevienti – uramahdollisuus osaaville nuorille	1.4.2020	https://www.edigi.fi/sko/skootteri/20201/
Blogi (ELOA)	Elintarvikevienti tarvitsee osaajia!	13.5.2020	https://www.xamk.fi/tutkimus-ja-kehitystoiminnan-blogi/elintarvikevienti-tarvitsee-osaajia/
Artikkeli: Xamk Read	Elintarvikevienti tarvitsee osaajia	1.6.2020	https://read.xamk.fi/2020/digitaalinen-talous/elintarvikevienti-tarvitsee-osaajia/
Blogi (ELOA)	Elintarvikeviennin osaamiskoulutuksen osallistujilta kiitosta – ”kouluttajien korkea taso on ollut spot on!	11.9.2020	https://www.xamk.fi/tutkimus-ja-kehitystoiminnan-blogi/elintarvikeviennin-osaamiskoulutuksen-osallistujilta-kiitosta-kouluttajien-korkea-taso-on-ollu/
Blogi (ELOA)	Marraskuussa alkava elintarvikeviennin osaamiskoulutus tarjotaan koko suomen laajuisesti	6.10.2020	https://www.xamk.fi/tutkimus-ja-kehitystoiminnan-blogi/marraskuussa-alkava-elintarvikeviennin-osaamiskoulutus-tarjotaan-koko-suomen-laajuisesti/
Blogi (ELOA)	Uusia elintarvikeviennin osaajia uunista ulos – ensimmäisen pilottikoulutuksen päätöspäivässä kuultiin hienoja vienti-caseja	6.11.2020	https://www.xamk.fi/tutkimus-ja-kehitys/elo-elintarvikeviennin-osaaminen-kasvuun/

Elintarvikeviennin osaaminen kasvuun -hankkeen

Artikkeli: Oamk Telulainen	Finnish Food Companies Look to International Markets for Growth – Demand for Export Expertise is on the Rise	9.12.2020	https://issuu.com/telu_oamk/docs/oamk_telulainen/61
Blogi (ELOA)	Elintarvikevienti uramahdollisuutena	22.1.2021	https://www.xamk.fi/tutkimus-ja-kehitystoiminnan-blogi/elintarvikevienti-uramahdollisuutena/
Artikkeli: AMK-lehti	Vientikoulutuksella suomalaisia elintarvikkeita maailmalle	16.3.2021	https://uasjournal.fi/1-2021/vientikoulutuksella-suomalaisia-elintarvikkeita-maailmalle/
Blogi (ELOA)	Elintarvikeviennin koulutuspiloteista pysyvää koulutusta	29.9.2021	https://www.xamk.fi/tutkimus-ja-kehitystoiminnan-blogi/elintarvikeviennin-koulutuspiloteista-pysyvaa-koulutusta/
Artikkeli: Xamk Read	Osaamista elintarvikevientiin – koulutuspiloteista pysyvää koulutusta	5.10.2021	https://read.xamk.fi/2021/koulutus/osaamista-elintarvikevientiin-koulutuspiloteista-pysyvaa-koulutusta/
Julkaisu: Xamk kehittää - sarja	Elintarvikeviennin aakkoset – Elintarvikeviennin osaaminen kasvuun -hankkeen satoa	5.10.2021	https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/505832/URNISBN9789523443815.pdf?sequence=2&isAllowed=y
Tiedote	Elintarvikeviennin koulutuspiloteista pysyvää koulutusta	5.10.2021	https://www.xamk.fi/tiedotteet/elintarvikeviennin-koulutuksesta-apuayritysten-vientiosaamiseen-pilottikoulutukset-vakiintuvat/

Koulutuksista viestittiin alan tapahtumissa ja tuotettuja materiaaleja jaettiin aktiivisesti alan verkostoissa. Mm. tulevista koulutuksista käytiin kertomassa Elintarvikealan viennin- ja kansainvälistystoimijoiden verkostotapaamisissa ja useita blogeja julkaistiin Ruokaviraston uutiskirjeissä sekä ammattikorkeakoulujen omissa kanavissa.

Hankkeen toisen pilottikoulutuksen markkinointi keskittyi pelkästään digitaalisiin kanaviin live-tapaamisten ja -tapahtumien ollessa peruttu. Esitteiden ja blogikirjoituksen jakamisen lisäksi ensimmäisen pilottikoulutuksen osallistujien kokemuksista tehtiin kaksi mainosvideota, joita linkitettiin sosiaalisen median postauksiin ja markkinointisähköposteihin ([video 1](#) ja [video 2](#)).

Hankkeen työryhmän sisäinen viestintä oli tiivistä. Yhteyttä pidettiin pääasiassa sähköpostitse ja noin kerran viikossa järjestetyissä Teams-kokouksissa, joista laadittiin muistiot.

2.2 Koulutusten toteutus

ELOA-hankkeen elintarvikeviennin osaamiskoulutuksia (30 op) järjestettiin kaksi: 12.3.2020–19.11.2020 ja 12.11.2020–6.5.2021. Koulutukset pidettiin kerran kuussa torstaisin ja perjantaisin klo 9.00–16.00 (Taulukko 3).

Taulukko 3. Hankkeen aikana järjestettiin kaksi koulutuspilottia. Päätöspäivien pääohjelma- ja numerona olivat opiskelijoiden oikeille elintarvikealan yrityksille tekemät vientiin liittyvät kehittämistehtävät.

Elintarvikeviennin osaamiskoulutus (30 op) Opintomodulit	Koulutuspäivät	
	Pilotti 1	Pilotti 2
1. Tulevaisuuden ennakointi. Perustietoa elintarvikealasta.	12.–13.3.2020	12.–13.11.2020
2. Liiketoiminnan perusteita. Vientitoiminnan suunnittelu.	2.4. & 27.8.2020	3.–4.12.2020
3. Henkilökohtainen myyntiosaaminen.	3. & 23.4.2020	14.–15.1.2021
4. Asiakaslähtöinen tuotteistaminen. Kohdemarkkinoiden tuntemus.	7.5. & 28.8.2020	11.–12.2.2021
5. Kansainvälinen vientimarkkinointi. Digitaalinen markkinointi.	17.–18.9.2020	18.–19.3.2021
6. Sopimusoikeus. Logistiikka.	24.4. 8.10.2020	8.–9.4.2021
Päätöspäivä	19.11.2020	6.5.2021

Koronapandemian puhkeamisen takia koulutukset järjestettiin etätoteutuksina ensimmäisen pilottin ensimmäistä moduulia lukuun ottamatta. Siirtyminen digitaaliseen koulutusmuotoon aiheutti koulutuspäivien uudelleen suunnittelua ja aikatauluttamista. Poikkeustilanteen alussa odotettiin live-kokoontumisen mahdollisuutta ja koulutuspäivien järjestystä järjesteltiin uudelleen sen mukaan, minkä teeman katsottiin vaativan live-kokoontumista. Lopulta kaikkien koulutuspäivien sisällöt saatiin muokattua etätoteutukseen sopiviksi.

2.2.1 Osallistujat

Pilottikoulutusten ensisijaisena kohderyhmänä olivat opiskelijat, valmistuneet ja/tai muut elintarvikealasta kiinnostuneet henkilöt. Ensisijalle asetettiin hakijat, joilla oli kokemusta elintarvikealasta ja/tai kiinnostusta hakeutua jatkossa elintarvikealan yrityksen palvelukseen. Korkeakoulututkintoa suorittavat ja/tai korkeakoulututkinnon suorittaneet henkilöt priorisoitiin opiskelijavalinnassa muun koulutustaustan omaavien hakijoiden edelle. Hankkeen tavoitteena oli saada koulutuksista valmistumaan yhteensä 40 osallistujaa, 20 per koulutuspilotti.

Ensimmäiseen pilottikoulutukseen haki yhteensä 54 henkilöä, joista hakemusten perusteella valittiin 37. Koulutuspaikan otti vastaan 28 henkilöä, joista 23 oli opiskelijoita (heistä viisi ilmoitti olevansa työelämässä), 3 työnhakijaa ja 2 työelämässä olevaa henkilöä. Ensimmäisen koulutuksen suoritti hyväksytysti loppuun 10 osallistujaa. Suureen pudokasmäärään nähden johtuneen ihmisten muuttuneista elämäntilanteista korona-pandemian puhkeamisen jälkeen, sekä lähitoteutuksen muuttumisesta etätoteutukseksi.

Pandemiatilanteen pitkittyessä päätettiin, että toinen pilottikoulutus järjestetään kokonaan verkon välityksellä. Etänä toteutettava koulutus mahdollisti sen, että sitä voitiin markkinoida koko Suomen laajuisesti. Koska ensimmäisen pilottikoulutuksen osalta jäätin jälkeen valmistuneiden määrässä, päätettiin toiseen pilottikoulutukseen ottaa isompi ryhmä – oli todennäköistä, että sitoutuminen koulutukseen olisi heikohkoa myös toisen koulutuksen osalta.

Valtakunnallisesti markkinoituun toiseen pilottikoulutukseen haki yhteensä 100 henkilöä, joista hakemusten perusteella valittiin 60. Koulutuspaikan otti vastaan 45 (39 uutta hakijaa + 6 osallistujaa 1. pilotin keskenjättäneistä). Heistä 24 oli opiskelijoita ja 21 ei opiskelijaa. Toisen koulutuksen suoritti hyväksytysti loppuun 19 opiskelijaa (9 ammattikorkeakouluopiskelijaa ja 11 ei opiskelijaa).

Yhteensä pilottikoulutuksista valmistui 29 opiskelijaa.

2.2.2 Kouluttajat

Koulutuspilottien toteutus ja koordinointi hoidettiin hankkeessa yhteistyössä. Kouluttajien hankinta ja koulutuspäivien järjestelyt jaettiin omiin vastuupäiviin toteuttaja-ammattikorkeakoulujen kesken. Haaga-Helia oli vastuussa tulevaisuuden ennakointi ja henkilökohtainen myyntiosaaminen koulutuspäivistä. Xamk organisoivat vientitoiminnot, kohdemarkkinoiden tuntemus ja logistiikka -koulutukset. Oulun ammattikorkeakoulu järjesti asiakaslähtöinen tuotteistaminen, kansainvälinen vientimarkkinointi ja digitaalinen markkinointi kokonaisuudet. Lapin ammattikorkeakoulu vastasi elintarvikealan perusteita, liiketoiminnan perusteita ja sopimusoikeus -päivistä (Taulukko 2).

Taulukko 4. Koulutusten järjestäminen tehtiin yhteistyössä. Kouluttajien hankinta ja koulutuspäivien koordinointi ja jaettiin ELOA-hankkeen toteuttaja-ammattikorkeakoulujen kesken.

Elintarvikeviennin osaamiskoulutus (30 op) Sisältöteema/vastuu amk	Koulutuspilotti	
	Pilotti 1 kouluttajat	Pilotti 2 kouluttajat
Tulevaisuuden ennakointi Haaga-Helia	Leena Jokinen, KTL, koulutuspäällikkö, Turun yliopisto, Tulevaisuuden tutkimuskeskus	Leena Jokinen, KTL, koulutuspäällikkö, Turun yliopisto, Tulevaisuuden tutkimuskeskus
Elintarvikealan perusteita Lapin amk	Ulla-Maija Poranen, elintarviketuotannon maisteri, REDU Edu Eero Puolanne, emeritusprofessori, Helsingin Yliopisto	Hannu Pekkala, Insinööri, REDU Edu
Liiketoiminnan perusteita Lapin amk	Päivi Käri-Zein, KTM, yrittäjä, Trade Network Käri-Zein tmi	Päivi Käri-Zein, KTM, yrittäjä, Trade Network Käri-Zein tmi
Vientitoiminnan suunnittelu Xamk	Mika Gabrielsson, professori, Itä-Suomen yliopisto Juha Siikavuo, HT, Siikavuo Ky	Mika Gabrielsson, professori, Itä-Suomen yliopisto Johannes Vallivaara, toimitusjohtaja, ProAgria Lappi

Henkilökohtainen myyntiosaaminen Haaga-Helia	Eliisa Sarkkinen, MBA, ETM, lehtori, Haaga-Helia Päivi Käri-Zein, KTM, yrittäjä, Trade Network Käri-Zein	Pirjo Pitkäpaasi, DI, lehtori, Haaga-Helia Päivi Käri-Zein, KTM, yrittäjä, Trade Network Käri-Zein
Asiakaslähtöinen tuotteistaminen Oulun amk	Kati Harki, Kamon markkinointi Oy Monica Jalonen, Kamon markkinointi Oy	Kati Harki, Kamon markkinointi Oy Monica Jalonen, Kamon markkinointi Oy
Kohdemarkkinoiden tuntemus Xamk	Jukka-Pekka Inkinen, DI, Fennopromo	Jukka-Pekka Inkinen, DI, Fennopromo
Kansainvälinen vientimarkkinointi Oulun amk	Jakob True, Green Seed Nordic, Denmark Johan Cejie, Moreganic Sourcing, Sweden	Jakob True, Green Seed Nordic, Denmark Johan Cejie, Moreganic Sourcing, Sweden
Digitaalinen markkinointi Oulun amk	Pia Puustjärvi, markkinoinnin tuntiopettaja, Oulun ammattikorkeakoulu	Pia Puustjärvi, markkinoinnin tuntiopettaja, Oulun ammattikorkeakoulu
Sopimusoikeus Lapin amk	Anu Mattila, asianajaja, Eversheds Sutherland	Tia Lämsä, OTM, MMM, HTM, Lapin ammattikorkeakoulu
Logistiikka Xamk	Marika Nummila, tullausasiantuntija, Samex Solutions Jaakko Saha, Tuoretie	Marika Nummila, tullausasiantuntija, Samex Solutions Jaakko Saha, Tuoretie

Suurin osa koulutuspäivissä käytetyistä kouluttajista oli kotimaisia asiantuntijoita. Koulutuksen kansainvälistä näkökulmaa täydennettiin videokirjastolla (katso liite 4), jonne oli koottu kattavasti eri kohdemaiden ja -alueiden asiantuntijoiden luentoja. Toisessa pilottikoulutuksessa videokirjastoon hankittiin kolme uutta asiantuntijavideoa lisää koskien Yhdysvaltojen, Lähi-Idän sekä Singaporen ja Thaimaan elintarvikemarkkinoita.

Taulukko 5. Videokirjasto koostui eri kohdemarkkinoiden asiantuntijaluennoista. Toiseen pilottikoulutukseen hankittiin lisää videoita koskien Yhdysvaltojen, Lähi-Idän sekä Singaporen ja Thaimaan elintarvikemarkkinoita.

Kohdealue	Asiantuntija	Saatavilla
Yhdysvallat	Bob Burke, Natural Consulting	https://www.youtube.com/watch?v=87Q-BodmuV4
Lähi-Itä	Jose Diego Manzanera, Gulf Business Consulting	https://www.youtube.com/watch?v=vmfq56SQYYw
Singapore/ Thailand	Lim Hock Chye, FinnBIZ Consultancy	https://www.youtube.com/watch?v=r4gYle7cbOA

Koulutuksilla oli vahva kytkentä työelämään. Koulutuksissa hyödynnetty valtakunnallinen verkosto mahdollisti vuorovaikutteisen osaamisen jakamisen sekä kontaktien syntymisen niin opiskelijoiden, kuin alalla toimivien yritysten ja tukijorganisaatioiden edustajien välille. Käytännönläheiset

koulutukset tukivat opiskelijoiden erikoistumista elintarvikeviennin. Videokirjaston luentoja pidettiin hyvänä lisänä syventämään kohdemarkkinakohtaista ymmärrystä.

2.2.3 Opintojen suorittaminen ja arviointi

Koulutuksen toteuttamisessa hyödynnettiin Moodle-oppimisympäristöä, jonne koottiin koulutukseen liittyvät aineistot, kuten opinto-opas (katso liite 5), kouluttajien materiaalit sekä koulutuspäivien tallenteet. Opiskelijat saivat kouluttajilta mahdolliset koulutuspäiviin liittyvät ennakkotehtävät kahta viikkoa ennen ja kouluttajan materiaalit viikkoa ennen koulutuspäivää. Moodlesta löytyivät myös tehtävien palautuskansiot.

Koulutuspäivät järjestettiin ensimmäisen pilotin ensimmäistä moduulia lukuun ottamatta etänä. Ensimmäisessä pilotissa suurin osa koulutuksissa järjestettiin Teamsissa ja muutama Zoomin välityksellä. Toinen pilottikoulutus järjestettiin kokonaan Zoomissa, koska ohjelman koettiin tarjoavan monipuolisemmat mahdollisuudet vuorovaikutukseen ja ryhmätöiden tekemiseen koulutuspäivien aikana.

Opiskelijoiden kanssa viestittiin sähköpostin ja Moodlen välityksellä. Opiskelijoille järjestettiin myös vapaaehtoisia opintojenohjaussessioita. Ensimmäisen pilotin one2one-ohjaukset järjestettiin koulutuksen loppupuolella. Koska etäopiskelu näytti olevan haasteellista monelle opiskelijalle vaikuttaen koulutuksen loppuun suorittamiseen, päädyttiin toisessa pilotissa järjestämään yhteisiä ohjaussessioita koko koulutuksen mittaan kerran kuussa. Opiskelijoiden ohjaustarpeisiin reagoitiin kysynnän mukaan ja heidän toiveesta järjestettiin myös oma opintopäiväkirjan tekemiseen liittyvä ohjaussessio.

Opintokokonaisuuden (30 op) hyväksytysti suorittaminen edellytti, että opiskelija osallistuu aktiivisesti koulutuspäiviin ja suorittaa hyväksytysti koulutukseen liittyvät tehtävät A-D (oppimispäiväkirja, kehittämistehtävä, videokirjastotehtävä ja vapaavalintaiset opinnot). Lisäksi, opiskelijan tuli esitellä kehittämistehtävän (B) tulokset koulutuksen päätöspäivässä. Muutamat päätöspäiviin estyneet opiskelijat työstivät tehtävästään esittelyvideot.

Opiskelijoiden tehtävien arvioinnit tehtiin yhteistyössä ennalta määriteltyjen arviointikriteerien mukaan (katso liite 6). Koulutuksen päätehtävä oli koko koulutuskokonaisuutta käsittelevä oppimispäiväkirja (A), jonka mukaan opiskelija sai koko koulutuksen arvosanan. Muut tehtävät (B-D) arvioitiin hyväksytty/hylätty periaatteella. Opiskelijoille toimitettiin todistus koulutuksen suorittamisesta, kun vaadittavat tehtävät oli saatu suoritettua ja mahdolliset tehtävien lisäspyyntöjä tehtyä.

Pilottikoulutusten päätöspäivät järjestettiin 19.11.2020 ja 6.5.2021. Tilaisuuksiin kutsuttiin koulutuksiin osallistujien lisäksi hankkeen ohjausryhmän jäsenet. Päätöspäivissä koulutuksen suorittaneet opiskelijat esittelivät oman kehittämistehtävänsä tulokset ja saivat työstään kommentteja yleisöltä. Päätöspäivien ohjelmaan kuului myös keynote -puheenvuorot, jotka pitivät Fennopromon Jukka-Pekka Inkinen (pilotti 1) ja Atria Suomen Markku Hirvijärvi (pilotti 2).

3 Hankkeen jälkeen

Hankkeen aikana kerätyn opiskelijapalautteen ja tehdyn vaikuttavuuskyselyn perusteella koulutukset koettiin onnistuneiksi ja hyödyllisiksi (katso liite 1). Tulokset toivat lisävahvistusta sille, että Suomessa tarvitaan jatkuvasti tarjottavaa, elintarvikeviennin erityispiirteisiin keskittyvää vientiosaajien koulutusta.

Elintarvikeviennin osaamisen tarve on kasvava. Panostuksia tarvitaan sekä elintarvikealalla jo toimivien, että uusien elintarvikeviennin osaajien koulutuksen lisäämiseen. Hankkeen työryhmä piti tärkeänä, että onnistunut ja tarpeellinen elintarvikeviennin koulutus jatkuu myös hankkeen jälkeen.

3.1 Kohti pysyvää koulutusta

Työryhmässä ryhdyttiin selvittämään mahdollisuuksia pysyvän elintarvikeviennin koulutuksen toteuttamiseen. Ensin tehtävänä oli kartoittaa vaihtoehtoiset koulutusmuodot, johon pilotoitu koulutus voisi sopia ammattikoreakoulun jatkuvan koulutuksen piirissä. Eri koulutusmuodoista (erikoistumiskoulutus, avoin ammattikorkeakoulu, liiketaloudellisin periaattein myytävä koulutus ja yhteishankintakoulutus/yritysryhmille tarpeen mukaan järjestettävä koulutus) avoin ammattikorkeakoulu osoittautui ja valikoitui sopivimmaksi koulutusmuodoksi suunnitteilla olevalle elintarvikeviennin koulutukselle ja sen suunnittelulle kohderyhmälle.

Koulutuksen saaminen ammattikorkeakoulun ja avoimen amk:n tarjontaan vaatii opintosuunnitelman hyväksynnän korkeakoulujen koulutusjohtajilta. Pilottikoulutusten palautteen ja kokemusten pohjalta laadittiin opintosuunnitelma (katso liite 7), jonka sisällön hyväksymistä opintotarjontaan käytiin selvittämään kussakin ammattikorkeakoulussa. Kaikkien hankkeen ammattikorkeakoulujen koulutusjohtajat puolsivat koulutuksen ottamista opintotarjontaan.

Koulutusta suunnitellaan tarjottavan avoimen ammattikorkeakoulun valikoimissa ELOA-hankkeen ammattikorkeakoulujen – Haaga-Helia ammattikorkeakoulun, Kaakkois-Suomen ammattikorkeakoulun, Lapin ammattikorkeakoulun ja Oulun ammattikorkeakoulun – yhteistoteutuksena. Elintarvikeviennin perusteita käsittelevä 20 opintopisteen monimuotokoulutus on tarkoitus pitää käytännönläheisenä ja luoda yhteydet elintarvikealan yrityksiin. Koulutukseen voi hakeutua ympäri Suomen ja sen ensimmäinen opintojakso alkaa syksyllä 2022.

Kun elintarvikeviennin koulutus on avoimen ammattikorkeakoulun tarjonnassa ja siten korkeakouluopintojen piirissä, opiskelijalla on mahdollisuus harkita myös elintarvikealan ja -viennin tarjoamia uramahdollisuuksia. Elintarvikeviennin perusteiden ja vientipolun kokonaisuuden ymmärtäminen luo kokonaisvaltaista kiinnostusta alalle, ja sen ansiosta opiskelija voi suuntautua itseä kiinnostavaan osa-alueeseen jatko-opinnoissaan ja työelämässään.

3.2 Elintarvikeviennin verkosto

ELOA-hankkeen ja sitä edeltäneen ELVI-hankkeen aikana esille nousi selkeä alan verkostoitumistarve. On tärkeää, että uudet alan ammattilaiset luovat yhteyksiä alan toimijoihin jo opiskeluaikanaan. Ensisijaisena tarpeena onkin koettu tärkeäksi yhdistää alan yritykset ja alasta kiinnostuneet uudet osaajat toisiinsa. Tärkeänä pidetään myös tiedon välittämistä alan

tapahtumista, ajankohtaisista uutisista ja hyvistä käytänteistä Suomessa ja maailmalla.

Elintarvikeviennin verkosto –ryhmä LinkedInissä ([linkki](#)) on perustettu hankkeiden aikana syntyneiden laajojen kontaktiverkoston ja sidosryhmien pohjalle. Matalan kynnyksen ryhmän halutaan mahdollistavan joustavan yhteistyön syntymisen ja kehittämisen, tiedon jakamisen sekä alan työ- ja harjoittelupaikkojen tarjoamisen ja etsimisen. Aiheesta kiinnostuneet elintarvikealan yritykset, opiskelijat, oppilaitokset, sekä julkiset toimijat ovat tervetulleita liittymään ryhmään, vaihtamaan tietoa ja verkostoitumaan.

Lopuksi

Elintarvikeviennin osaamisen kehittäminen ja koulutuksen pilotointi on ollut usean vuoden työ, joka käynnistyi Elintarvikeviennin osaaja -hankkeessa jo vuonna 2017. Elintarvikeviennin osaaminen kasvuun -hankkeessa oli hyvä pohja lähteä jatkokehittämään koulutusta.

ELOAn koulutuspiloteissa saatiin lisää kokemusta ja vahvistusta koulutuksen tarpeita, sisältöä ja muotoa koskien. Etänä toteutetut pilottikoulutukset osoittivat myös sen, että koulutus muokkautuu etätoteutukseksi.

ELOA-hankkeen työryhmä on tyytyväinen, että se on omalta osaltaan voinut vastata elintarvikeviennin osaamistarpeeseen ja että tarpeellinen osaamisen kouluttaminen jatkuu avoimessa ammattikorkeakoulussa tarjottavassa koulutuskokonaisuudessa hankkeen jälkeen.

Lähteet

Alatalo, S. 2019. Lisää osaamista ja verkottumista Elintarvikeviennin Osaaja -koulutuksella. Aitoja makuja 1/2019, ss. 4-5. Saatavilla: <https://aitojamakuja.fi/lehti/AM-lehti-1-2019.pdf> [viitattu 25.3.2020].

Business Finland/Food from Finland 2020. Innovatiivisia, terveellisiä sekä turvallisia elintarvikkeita ja juomia kansainvälisille markkinoille. Saatavilla: <https://www.businessfinland.fi/suomalaisille-asiakkaille/palvelut/ohjelmat/food-from-finland/> [viitattu 25.3.2020].

Hoppi, A.-S. 2019. Hallitus edistää elintarvikevientiä ja paikkaa aukot maaseudun kehittämissuunnitelmassa – ministeri Leppä: "Budjetissa on monia myönteisiä asioita maataloudelle". Maaseudun Tulevaisuus/Maatalous. Saatavilla: <https://www.maaseuduntulevaisuus.fi/maatalous/artikkeli-1.510310> [viitattu 25.3.2020].

Hyrylä, L. 2019. 365 ruoan päivää: Elintarviketeollisuuden toimialaraportti. Työ- ja elinkeinoministeriön julkaisuja 2019: 61. Saatavilla: <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-327-473-0> [viitattu 25.3.2020].

Römer-Paakkanen, T. & Järvelä, M.-L. Elintarvikeviennin Osaajia yrityksiin. Kehittyvä Elintarvike 6/2019, ss. 32-33. Rinnakkaistalenne saatavilla: <http://urn.fi/URN:NBN:fi-fe2019121247826> [viitattu 25.3.2020].